KÁZÁNÍ V NAZARETĚ

Původ materiálu
Elen Plzáková
Pořadí v lekci
10

Žalmy 119:155- Svévolníkům je vzdálena spása, protože se nedotazují na tvá nařízení.

156- Nesmírné je, Hospodine, tvoje slitování, podle svých soudů mi zachovej život.

Liturgické čtení-L 4,16-21

Klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti

- **počátek Ježíšovy činnosti** - z pouště se Ježíš vrací do Galileje, kde vyrostl, a začíná tam působit tak, jak bylo obvyklé u tehdejších duchovních učitelů – procházel zemí, učil v synagogách. O jeho mládí do té doby toho mnoho nevíme, je vidět, že „chodil do kostela“. V Nazaretu využívá možnosti, že každý dospělý muž mohl v synagoze číst a vykládat prorocké knihy.

- **Ježíšův výklad Izajášova proroctví o Mesiáši** je aktualizací Písma docela jiným směrem, než bylo obvyklé očekávání jeho současníků. Většina doufala, že Mesiáš (Pomazaný) zasáhne velkou mocí a vyžene Římany z Palestiny nebo že vyhladí ty, kteří nezachovávají Zákon. Ježíšovo učení překračuje spravedlnost založenou na odplatě a vyhlašuje Boží lásku pro všechny. Přichází, aby se ujal těch, kdo jsou vytlačeni na okraj lidského společenství: chudých, nemocných, utlačených, zdeptaných, cizinců apod.

- Duch Hospodinův je nade mnou -Ježíš přijímá a vyhlašuje to, co o něm dříve Hospodin prohlásil. Nevystupuje sám ze své vůle, ale ze zmocnění Hospodinovým duchem. Jeho úkol při příchodu Hospodinovy spásy je úkolem radostným. Má nést radostnou zvěst – evangelium, tedy zprávu o tom, že Hospodin se ujímá vlády, že přichází jeho království.

- příchod tohoto království je označen jako léto milosti Hospodinovy. Je to jen jiný název pro „milostivé léto“ (Lv 25, 10-13) či „léto osvobození“ (Ez 46, 17), kdy měli být v Izraeli propuštěni na svobodu zajatci a otroci (Jr 34, 8n) a dlužníkům měly být odpuštěny dluhy. „Milostivé léto“ patrně nikdy nebylo dodržováno podle ustanovení. Povědomí o něm však nevymizelo a v prorocké zvěsti se připomíná a ožívá jako předznamenání času Hospodinovy

spásy. Pro charakteristiku tohoto „léta“ je užit hebrejský výraz, který označuje jak láskyplný vztah Boha k člověku, tak i lidí k sobě navzájem. Léto „Hospodinovy milosti“ znamená, že vztah lásky pronikne všechno a platí pro všechny.

- reakce posluchačů přechází od údivu (jak pěkně to umí ten Josefův kluk vyložit) k pohoršení a hněvu. Pohoršení vzbuzují oba hlavní důrazy, na nichž Lukášovu evangeliu obzvlášť záleží:

1) aktualizace Izajášovy zvěsti: Dnes se splnilo toto Písmo. Známou skutečnost milostivého léta, kterou u Izajáše připomíná Duchem Hospodinovým povolaný služebník, zpřítomňuje Ježíš svou osobou a svým dílem. Ježíš neměl zřejmě ani věk předepsaný pro učitele, mohli ho se zalíbením poslouchat jako „nadějného mladíka od nás“, ale tohle bylo pro posluchače nepřijatelné, odmítají výklad spojovat s Ježíšovou osobou.

2) univerzální platnost Hospodinovy lásky a Boží příklon k pohanům – jejich pohoršení se stupňuje, když Ježíš v rozhovoru potvrzuje Boží zájem o pohany: Eliáš byl poslán právě k pohanské vdově v Sareptě sidónské a Elizeus uzdravil právě pohana Námana.

- hněv je projevem osobního zklamání, nesouhlasu. Ježíš odhaluje mylnou představu posluchačů o Bohu, Boží lásce a usvědčuje je z neschopnosti rozpoznat Boží dílo v současnosti. V projevu hněvu se naplňují slova Simeonova zaslíbení: Ježíš je znamením, kterému se budou vzpírat (Lk 2, 34). Hněv otupuje myšlení i cítění, vede k vražedným úmyslům. Posluchači chtějí Ježíše lynčovat.

- trest svržení ze skály postihl nepřátele – cizince (2Par 25, 12). Ježíšovi spoluobčané jej pojímají jako cizí prvek, jako cizince. Jako s cizincem s ním také jednají.

- Ježíšova činnost v Kafarnaum není útěkem do exilu, ale pokračováním cesty, kterou přijal jako své poslání. V Kafarnaum ho vnímají jako někoho většího než učitele – nad mocí jeho slova i činů všichni žasnou. Přesto si tam Ježíš nevybuduje existenci, ale jde zase dál: „Také ostatním městům musím zvěstovat Boží království, vždyť k tomu jsem byl poslán.“ (Lk 4, 43).

úskalí textu

- o počátku Ježíšova působení v Galileji vypovídají synoptická evangelia shodně. Výhradně Lukáš však uvádí kázání v Nazaretě na začátku Ježíšova působení – to ukazuje, jak chápala církev Lukášovy doby Ježíšův program. Evangelium, které Ježíš přináší, je pro všechny, tedy i pro pohany. Už ve SZ má Boží moc univerzální platnost uprostřed všech národů, nejen v národě vyvoleném. Stejně i Boží láska zjevená v Kristu Ježíši platí pro všechno stvoření, pro celý svět. To je jádro evangelia, to je předpoklad misijního působení církve.

- prvotní církev nijak nezpochybňovala Ježíšovo otcovství. „Což to není syn Josefův?“ je otázka, která má zdůraznit Ježíšovu „obyčejnost“, má zpochybnit jeho výpověď, jeho vystoupení.

- v odpovědi nenavazuje Ježíš přímo na otázku, ale na nevyřčené připomínky. Užívá přísloví známé v hebrejském i řeckém prostředí: „Lékaři, uzdrav své vlastní nedostatky.“ Nazaretští posluchači vědí o uzdravení nemocných v Kafarnaum, znevažují však Ježíšovy činy.

- v dalším přísloví: „Žádný prorok není vítán ve své vlasti“ dává Ježíš najevo, že se pojímá jako prorok a naznačuje, že i jej čeká osud proroků, kteří zpravidla od svých vlastních přijímáni nejsou. Obě přísloví jsou parafrázována v koptském Tomášově evangeliu: „Ježíš řekl: Žádný prorok není přijímán ve své vesnici; žádný lékař neléčí ty, kteří ho znají.“ (Petr Pokorný, Tomášovo evangelium, Kalich 1981, s. 73.)

- nezjednodušujte Lukášův důraz na tvrzení, že Židé Ježíše nepřijali, zatímco pohané ano. Z galilejského Nazareta ho vyhnali, ale v galilejském Kafarnaum žasli nad jeho učením. Ježíš se od počátku svého působení setkával s odmítavými reakcemi, ale i s těmi, kdo ho přijímali jako Mesiáše. I do církve má být slyšet varování, že právě ti, kdo Ježíše znají, mají problém nechat si jeho učením nabourávat své představy o Bohu.

- nezdařený pokus o likvidaci Ježíše bychom neměli vylíčit jako zázračné působení Boží ochrany nebo shodu okolností, popř. Ježíšovu šikovnost a schopnost ztratit se v davu. Ježíš se setkává s odmítavými reakcemi od počátku, nevede ho to ke strachu, k rezignaci ani k pomstě, ale „bere se dál“. (Podobně líčí Lk 9, 51-56, jak Ježíš odchází, když ho nepřijali v samařské vesnici a odmítá snahu učedníků po pomstě či trestu).

pomůcky

- obrázek (napodobenina) svitku biblické knihy

- obrázek synagogy, bohoslužby v synagoze

motivační uvedení do příběhu

Jaké zprávy vyvedou člověka z míry? (např. že někdo náhle onemocněl; že se někdo uzdravil; že právě já jsem byl vybrán, abych reprezentoval třídu, oddíl; nebo právě já jsem vybrán nebyl; že naši hokejisté navzdory všem předpokladům vyhráli...) Uvědomili jste si někdy, že evangelium je dobrá zpráva, která člověka vyvede z míry?

Nevěřili jste něčemu, co vám řekl někdo z nejbližších lidí (mladší sourozenec, rodič, nejlepší kamarád), až vám totéž řekl někdo úplně cizí?

osnovy vyprávění

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíš přichází domů do Nazaretu

III. Čte při bohoslužbách z Izajášova proroctví

IV. Pán Bůh se smilovává i nad pohany

V. Nazaretští nechtějí Ježíše poslouchat

VI. Hněvají se a chtějí ho zabít

VII. Ježíš odchází a pokračuje jinde

b) osnova pro střední a starší školní věk:

I. Motivace

II. Ježíšovo působení v Galileji

III. Ježíš přichází domů do Nazareta

IV. Čte při bohoslužbách z Izajášova proroctví

V. Ve shromáždění všichni žasnou, že vyhlašuje léto Hospodinovy milosti

VI. Nazaretským se Ježíš zdá příliš obyčejný

VII. Ježíš kritizuje jejich nevěru

VIII. Mocné činy se dějí tam, kde si to přeje Bůh

IX. Nazaretští jsou pobouřeni a chtějí Ježíše zabít

X. Ježíš odchází a pokračuje jinde

VYPRÁVĚNÍ

I. JEŽÍŠ V NAZARETĚ

Theofil minule slyšel, že Ježíš učil v synagogách a všichni ho velmi chválili, všem se to líbilo. Asi to bylo pro ně překvapivé, takový výklad Písma asi ještě neslyšeli. Zřejmě to bylo něco úplně nového. Theofila zajímalo, jak to Ježíšovo kázání vypadalo. Jestli Lukáš nenašel někde záznam některého jeho kázání.

Lukáš ho potěšil: „Mám docela podrobnou zprávu o tom, jak Ježíš kázal v Nazaretě.“ Theofil Nazaret znal: „To bylo přece město, kde Ježíš vyrostl. Ti museli být zvlášť nadšení, když jim člověk ze sousedství, kterého odjakživa znali, přišel říct nové věci.“

Jenže Lukáš věděl, že to bylo jinak: „Byli hodně zvědaví, to je pravda. Ale oni nebyli zvědaví na to, co jim řekne, jako spíš, jak se ten jejich krajan předvede. Byli zvědaví, protože Ježíše znali a znali dobře jeho rodiče. Slyšeli už o něm zajímavé věci, i o tom, jak kázal v jiných městech. A tak byli na Ježíše, který vyrostl v jejich městečku, sice trochu hrdí, ale také byli nedůvěřiví, vždyť je to jen syn Josefův, a tak čekali, jak si bude počínat.

Dali mu svitek knihy proroka Izajáše, on si v něm navinul místo ze 61.kapitoly a to přečetl nahlas. (Lk 4,18n, Iz 61,1-2). Můžeme si to místo také přečíst.(Doporučuji přečíst text a porovnat reakce dětí s fiktivní reakcí Theofilovou.)

II. LÉTO MILOSTIVÉ

Theofil:“ Když si srovnám, co jsi mi o Ježíšovi dosud řekl, tak to, co tu Izajáš píše, přece muselo být o něm, o Ježíšovi.“ Lukáše zase teď potěšil Theofil, protože bylo vidět, že chápe, co mu jeho učitel chce říct: „Přesně jsi to odhadl, právě tak tomu rozumím i já, že je to proroctví o Mesiáši a tím je Ježíš Kristus. Ježíš skutečně uzdravil několik slepých a vrátil jim zrak, tak jak to Izajáš předpověděl. A co je tam napsáno o propuštění zajatých na svobodu, to jistě platí o nemocných, které Ježíš uzdravil a tím jako by jim vrátil svobodu. A kolik zdeptaných lidí Ježíš potkal a oni se od toho setkáním změnili; třeba jim to, jak předtím žili, připadalo špatné, a oni nevěděli, jak z toho ven. A když jim potom Ježíš pomohl, tak to najednou dokázali, a tak Ježíš i jim přinesl svobodu.“

Tomu Theofil dobře rozuměl. Připadalo mu to tak úžasné, až mu bylo líto, že to sám nezažil. Znal takové zdeptané lidi a pomyslel si, že spousta jeho přátel by se taky potřebovala s Ježíšem setkat. - Také znáte nějaké lidi, o kterých byste řekli, že někdy byli zdeptaní?

Ale Lukáš věděl, že to platí i pro Theofila, i pro jeho přátele a všechny ostatní, že takové osvobodivé setkání je možné pro každého: „Ale vždyť právě proto si to všechno vykládáme. Přece jsi slyšel, že Ježíš není mrtev. Je živ a prosit o pomoc ho můžeme i my, i když se s ním už osobně nesetkáme, tak abychom ho viděli. On stejně je s námi.“

„A jak mám rozumět tomu, že přišel vyhlásit léto milosti Hospodinovy? Co to je?“ ptá se Theofil. A Lukáš celý nadšený to hned začal vysvětlovat: „To byl takový bezvadný vynález, který asi neměli nikde jinde, jenom v Izraeli. Je to zapsáno jako zákon ve Třetí knize Mojžíšově. Jednou za padesát let se měli vrátit na svobodu všichni, kdo upadli do otroctví, a když měl někdo dluhy, tak mu věřitel ty dluhy odpustil. Byl to rok osvobození, zkrátka rok milosti. Třeba rodiče, kteří upadli do dluhů, mohli mít naději, že jejich děti po nich nezdědí jen dluhy. Věděli, že až přijde léto milostivé, tak se jim třeba jejich pole vrátí. Byl to úžasný zákon, jenže oni ho ke své škodě moc nedodržovali.“

A pak Lukáš pokračoval, jak to v tom Nazaretu bylo dál: „Ježíš dočetl ze svitku, sedl si a začal vykládat to, co přečetl. Tak to měli ve zvyku, rabín, židovský učitel, vždycky vykládá Písmo vsedě. Všichni se na Ježíše dívali a byli zvědaví, co o tom řekne. Ze začátku proti němu nic neměli. Dokonce se jim to líbilo. Ježíš začal tím, že nastalo léto milostivé. Že už začalo, on sám je přišel vyhlásit a všichni jsou do něj zahrnuti. Začalo propouštění z otroctví a odpouštění dluhů, milost Hospodinova je vyhlašována nad všemi zdeptanými a viníky a hříšníky. Když o tom Ježíš mluvil, tak to slyšeli rádi. Jenže pak se jejich chování změnilo.“

Theofilovo to nešlo dohromady: „Jak to? Proč? Vždyť to, co Ježíš říkal, je bezvadná zpráva, co jim na tom vadilo? Proč se pak začali k Ježíšovi chovat jinak? Copak jim řekl něco, co nechtěli slyšet?“

III. ČEKALI JINÉHO

A Lukáš začal vyprávět: „Ano, právě tak, čekali něco jiného. Nejdřív se jim přestalo líbit, že tu radostnou zvěst jim přináší právě Ježíš. Že tím, koho Hospodin poslal zvěstovat léto milostivé, je syn obyčejného, místního tesaře Josefa. Zdálo se jim, že se Ježíš vytahuje, že se povyšuje nad ně, poctivé sousedy. Ale co je namíchlo nejvíc, to bylo, když říkal, že se Hospodinova milost vztahuje i na pohany. A že dokonce někteří pohané měli k Boží milosti blíž než Izraelci. (Jako příklad uvedl vdovu ze Sarepty Sidonské, ke které byl poslán prorok Eliáš, a Naaman Syrský, který jediný byl v době proroka Elizea očištěn od malomocenství.) Jako by si řekli: No

tohle, jak my k tomu přijdeme? Tak ty nám budeš dávat příklady, jak si ze všech dobrých Izraelců vybral Hospodin pohany? To se na to podíváme! Když sis tak oblíbil cizince, tak s tebou taky jako s cizincem naložíme.

Rozzlobilo je to tak strašně, že celí rozzuření hnali Ježíše z města a dokonce ho chtěli shodit z hory. Tak moc se jim to nelíbilo. Ale z hory ho neshodili, odešel od nich, protože měl ještě mnoho na práci v jiných městech a vesnicích.

Ty nazaretské posedla vzteklost. Nechtěli slyšet, nechtěli rozumět. Chtěli jiného vyhlašovatele Hospodinovy milosti, aby vypadal jinak, aby nebyl od sousedů, aby byl slavnější nebo krásnější nebo udatnější nebo starší, zkrátka jiný než tenhle Ježíš. Je přece z jejich městečka, tak jim nemá co říkat takové věci. Sami přece nejlépe vědí, jak to má být, jak se to má vykládat, pro koho platí milost a pro koho ne. Takhle si to v kostele nepředstavovali!

IV. ŠPATNÍ POSLUCHAČÍ

Kdyby skutečně poslouchali, co jim Ježíš říká, a kdyby přemýšleli o tom, co i jim ten dávný prorok Izajáš chce říct, jak by jim to bylo užitečné! Šli by ze synagogy a měli by radost z toho, že nastává léto milostivé, a jak je to bezvadné, že se o tom mohli dovědět, že na ně Pán Bůh taky myslí a že jeho milost se vztahuje i na ně. Taky by mohli přemýšlet o tom, kdo všechno jsou ti chudí a zajatci, kterým to léto milostivé přinese pomoc, a jestli to platí taky pro ně.“

Theofilovi z toho bylo nějak smutno. Vzpomněl si znova na své přátele, kteří neměli z ničeho radost a cítili se chudí, i když vlastně měli všechno, co potřebovali. A vzpomněl si na jiné, kteří prožili neštěstí nebo měli smutek a zdálo se jim, že už se to nikdy nezmění. Ztratili naději. A tak řekl: „Myslím, že tenkrát v té synagoze byl určitě také někdo, kdo potřeboval potěšit, kdo potřeboval slyšet radostnou zvěst. Asi opravdu špatně poslouchali. Jen byli zvědaví, co jim ten jejich soused poví, jestli jim řekne, co chtějí slyšet, jestli je třeba pochválí, a když se toho nedočkali, tak ho vyhnali. Připadá mi, že je to hrozná škoda, je mi jich líto. A taky mám trochu strach, jestli to nedělám sám stejně, jestli taky někdy neslyším jen to, co chci slyšet, a pak přeslechnu to, co by mi pomohlo.“

V. LÉČENÍ SLOVEM

Lukáš byl lékař a tak vymyslel takové lékařské přirovnání: „Ono je to někdy podobné jako s léčením lidí. Lékař ví, že pacient někdy potřebuje nějaké léčení, které je nepříjemné; může to i bolet, ale pomůže to. Ten nepříjemný zásah mu vrátí zdraví. A to léčení kázáním od Ježíše také bylo někdy nepříjemné. Ježíš neříkal lidem, jak jsou skvělí a že dělají všechno dobře a jak je

Pán Bůh nadšen, když na ně pohlédne. Někdy jim říkal pěkně nepříjemné věci. Ale věděl, že to potřebují slyšet, a říkal jim je právě proto, aby se uzdravili. S hořkým lékem, který předepíše doktor, je to ovšem jednodušší, protože u toho stačí na chvilku se přemoct, spolknout, a je klid. S Ježíšovým kázáním je to složitější v tom, že to se musí poslouchat a uvěřit mu.

Jenže s tím v Nazaretě vůbec nepočítali a překvapilo je to. Na to překvapení je Ježíš specialista. Kolikrát překvapil své posluchače a učedníky tím, že něco řekl nebo udělal úplně jinak, než jak si to představovali. On překvapil všechny i tím, jaký byl Mesiáš. Chtěli mít takového, který by byl trochu vojevůdce a trochu mocný král. On byl král, ale úplně jinak, než čekali. Král, který umřel za ty, co mu patří, a to překvapí každého, kdo se nad tím zamyslí.“

MODLITBA

Pane, prosíme tě, dej, abychom uměli naslouchat. Nauč nás poslouchat tvoje Slovo. Dej, abychom uměli uslyšet nové věci a nestáli pořád jen na svém. Nauč nás také, jak naslouchat jeden druhému, když někdo žádá o radu nebo se potřebuje svěřit. Děkujeme ti za Slovo, které jsme slyšeli dnes, a děkujeme, že ty nás umíš poslouchat pořádně, že víš, co ti chceme říct. Amen.

podněty pro rozhovor

- víte, z jakého prostředí vzešlo Lukášovo evangelium, komu bylo určeno?

- srovnejte, co víte o bohoslužbě v synagoze, s bohoslužbou naší církve.

- Podobá se léto milostivé restitucím? Bylo by možné zavést léto milostivé v naší ekonomice? Nevymysleli byste nějaké podobné zařízení pro ty, kdo mají smůlu, jsou chudí, nedostali se na školu, na kterou chtěli, jsou samý malér?

- jak lidé reagují na zprávy, které je překvapí? které se jim nelíbí? Máte rádi překvapivé, nové situace, nebo jste radši, když věci běží ve starých, vyježděných kolejích?

- slyšeli jste někdy o davové psychóze? Víte, co je lynčování?

- je obdoba mezi příslovím „Lékaři, uzdrav sám sebe!“ (J 4, 23) a slovy „Zachraň sám sebe a sestup z kříže!“ (Mk 15, 30)

- jak můžeme v našem sboru zvěstovat evangelium pohanům? Jaké možnosti pro misii dnes máme?

Další otázky

Máte rádi překvapivé, nové situace, nebo jste radši, když věci běží ve starých, vyježděných kolejích?

Podobá se léto milostivé restitucím?

Bylo by možné zavést léto milostivé v naší ekonomice?

Nevymysleli byste nějaké podobné zařízení pro ty, kdo mají smůlu, jsou chudí, nedostali se na školu, na kterou chtěli, jsou samý malér?

Připadají vám příběhy z evangelií překvapivé, nebo je znáte jako svoje boty, takže vás tam už nic nepřekvapí?

Je dobře, když člověk dokáže změnit názor?

Odkaz na pracovní list
10 Kázání v Nazarétě
Odkaz na píseň
V království Božím místa dost (EZ694)
Proč pro Krista neměli místa (SV269)
Všechny děti v celém světě (BTS6)
Nám pomoz, Pane milý (EZ631)
Mír na zemi daruj nám (EZ702)
Cílová skupina
Školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 4,16–21